

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/14870,Region-Bydgoski-NSZZ-Solidarnosc.html>
03.05.2024, 04:00

Region Bydgoski NSZZ „Solidarność”

Hasło wydrukowane w **Tom II**

Region Bydgoski NSZZ „Solidarność”. Pierwsze strajki w woj. bydgoskim rozpoczęły się 18 VIII 1980. Podjęli je pracownicy Przedsiębiorstwa Robót Kolejowych nr 12 w Gdańsku oddelegowani do Kamienia Krajeńskiego do budowy magistrali węglowej Śląsk-Porty, pracownicy Spółdzielni Pracy Rękodzieła Artystycznego Meblstyl w Czersku i Zakładów Teleelektronicznych Telkom-Telfa w Bydgoszczy; w innych przedsiębiorstwach (np. Zakładach Radiowych Unitra-Eltra w Bydgoszczy, Zakładach Transportu Transmeble w Bydgoszczy) do strajków nie doszło, ale załogi zgłosiły dyrekcji postulaty i żądania. W następnych dniach strajki rozszerzyły się: 19 VIII 1980 zastrajkowały Zakłady Mechaniczno-Budowlane w Czersku, Zakład Pomocniczy w Sarniej Górze podlegający Zakładowi Zadrzewiania i Zieleni w Gdańsku, Zakład Gospodarki Maszynami w Bydgoszczy, 20 VIII 1980 – Zakład Urządzeń Dozymetrycznych Polon i Zakłady Urządzeń Okrętowych Famor w Bydgoszczy, Czerska Fabryka Mebli w Czersku, 21 VIII 1980 – Zakłady Przemysłu Odzieżowego Modus w Bydgoszczy, w Czersku: Zakłady Meblarsko-Drzewne Spółdzielni Pracy, PKS i Spółdzielnia Inwalidów Równość, 25 VIII 1980 – Wytwórnia Konstrukcji Stalowych Mostostal w Chojnicach, 26 VIII 1980 – Chojnicka Wytwórnia Sprzętu Sportowego Polsport, 27 VIII 1980 – Przedsiębiorstwo Transportowo-Sprzętowe Budownictwa Transbud w Bydgoszczy. Strajkujący popierali żądania robotników Wybrzeża, domagali się wolnych związków zawodowych, wyższych wynagrodzeń, poprawy warunków pracy, lepszego zaopatrzenia; przerwali strajk po zapewnieniach dyr. zakładu o rozpatrzeniu postulatów. W kilkudziesięciu innych zakładach protest ograniczał się do złożenia petycji i listy żądań. Gdy 28 VIII 1980 do strajku przystąpiło Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne, utworzono MKS z przewodniczącym Bogumiłem Nawrockim

(WPK) i wiceprzewodniczącym Leszkiem Freiterem (Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania Miasta); siedzibą MKS były pomieszczenia WPK, następnie Zakłady Rowerowe Predom-Romet. Do protestu przyłączyły się wówczas kolejne zakłady pracy z całego województwa; 30 VIII 1980 do MKS należały 42 zakłady, w chwili utworzenia MKZ – prawie wszystkie strajkujące przedsiębiorstwa w regionie. W VIII i IX 1980 w woj. bydgoskim w strajkach uczestniczyło ponad 60 zakładów. Na początku IX 1980 przewodniczącym MKS został Jan Rulewski, 4 IX 1980 powołano w Bydgoszczy MKZ z przewodniczącym J. Rulewskim, wiceprzewodniczącymi Krzysztofem Gotowskim i Marianem Grubeckim (26 IX 1980 zastąpiony przez Antoniego Tokarczuka); siedziba MKZ mieściła się przy ul. Dworcowej 22, od XII 1980 przy ul. Marchlewskiego 5. Oddziały MKZ powstały w: Chojnicach, Inowrocławiu, Koronowie, Mogilnie, Nakle, Sępólnie Krajeńskim, Solcu Kujawskim, Świeciu, Szubinie, Tucholi i Żninie. 12 X 1980 bydgoski MKZ liczył ok. 90 tys. członków; pod koniec XII 1980 komitety założycielskie działały w 726 zakładach województwa, zrzeszając ponad 200 tys. członków; do VI 1981 w woj. bydgoskim zarejestrowano łącznie 746 zakładowych organizacji związkowych zrzeszających 274 593 członków; przed 13 XII 1981 Region liczył ok. 294 tys. członków. Powołano działy: związkowy, interwencyjny, informacji i propagandy, prawny, lektorski (od I 1981 Wszechnica Związkowa, od VII 1981 kierowana przez L. Tomaszewskiego). 17 IX 1980 w Gdańsku w spotkaniu delegatów MKZ udział wzięli: K. Gotowski, Jan Marfiewicz, B. Nawrocki, Jerzy Ossowski, Ryszard Ostrowski, Czesław Rekowski, J. Rulewski. Od X 1980 działał Regionalny Ośrodek Prac Społeczno-Zawodowych z Markiem Jarocińskim, następnie Grzegorzem Kaczmarkiem na czele, który zajmował się m.in. badaniem warunków życia i ekspertyzami w zakresie lokalnej polityki społeczno-gospodarczej. 7 X 1980 w hali widowiskowo-sportowej Astoria w Bydgoszczy odbył się wiec przedstawicieli zakładowych Komitetów Założycielskich regionu (związkowcy z Bydgoszczy, Torunia, Grudziądz, Włocławka) z udziałem Anny Walentynowicz i Lecha Wałęsy, który wezwał mieszkańców do poparcia tworzącego się Związku, omówił stan organizacyjny i perspektywy „S”.

Od 7 X 1980 organem prasowym bydgoskiego MKZ było pismo „Wolne Związki” (redaktor naczelny A. Tokarczuk), od 19 I 1981 ukazywał się niezależny „Serwis Informacyjny” (redagowali Andrzej Cierzniakowski i Halina Lewandowska), jesienią 1981 oba pisma zastąpiło pismo codzienne „Protest” (redaktor naczelny Ryszard Helak), XI-XII 1981 wychodziły niezależne od ZR „Impulsy” (Michał Filek), IV-XII 1981 własne pismo „Indeks” wydawał NZS (Jan Ardanowski), IV-XII 1981 „S” RI wydawała „Chłopską Sprawę” (Jarosław Wenderlich).

19 III 1981 na posiedzeniu WRN w Bydgoszczy pobito zaproszonych przedstawicieli „S” – Michała Bartoszcze, Mariusza Łabentowicza i J. Rulewskiego, co zapoczątkowało tzw. kryzys bydgoski – 20 III 1981 zaczął się strajk w regionie. 23-24 III 1981 w Bydgoszczy zebrała się KKP i podjęła uchwałę o ogólnopolskim strajku ostrzegawczym 27 III 1981 i strajku generalnym 31 III 1981; 30 III 1981 zawarto tzw. porozumienie warszawskie, na którego mocy „S” zrezygnowała z przewidzianego na 31 III 1981 strajku generalnego. 17 IV 1981 zawarto porozumienie bydgoskie gwarantujące rejestrację „S” RI.

1-4 XII 1980, 26-27 I i 22-23 VI 1981 w Bydgoszczy odbywały się sesje Krajowej Konferencji ds. Żywności, zorganizowane przez M. Jarocińskiego i Marka Koczwarę – od I 1981 doradców KKP ds. reglamentacji żywności. 10 VIII 1981 pod patronatem KKP utworzono Komisję ds. Żywności z przewodniczącym i pełnomocnikiem J. Rulewskim (działała w Bydgoszczy do I KZD). 8 V 1981 w Bydgoszczy powstał Regionalny KOWzP z przewodniczącym Andrzejem Piotrowiczem.

19-21 VI rozpoczął obrady I WZD Regionu Bydgoskiego, 30 VI 1981 po raz ostatni zebrał się bydgoski MKZ, 3-5 VII i 1 VIII 1981 obradowały 2. i 3. tura I WZD; dokonano wyboru władz regionalnych: ZR i Regionalnej Komisji Rewizyjnej, oraz 28 delegatów na I KZD. W skład ZR weszło 50 osób (30 delegatów z Bydgoszczy, 20 z terenu), przewodniczącym został J. Rulewski, wiceprzewodniczącymi A. Tokarczuk, R. Helak, Jan Perejczuk. Region Bydgoski obejmował obszar woj. bydgoskiego. Podczas I KZD J. Rulewski kandydował na stanowisko przewodniczącego KK; w skład KK spośród

działacze bydgoskich weszli: Henryk Napieralski, J. Rulewski i A. Tokarczuk, któremu powierzono funkcję sekretarza.

12/13 XII 1981 internowano 40 działaczy „S” Regionu Bydgoskiego. H. Napieralskiego, J. Rulewskiego, Jerzego Sulimierskiego i A. Tokarczuka zatrzymano w Trójmieście i internowano w Ośr. Odosobnienia w Strzebielinku, od 28 XII 1981 J. Rulewskiego i A. Tokarczuka w Ośr. Odosobnienia w Warszawie-Białołęce. Łącznie internowano 70 opozycjonistów w Ośr. Odosobnienia w Mielęcinie, Potulicach, Strzebielinku, Warszawie-Białołęce, kobiety początkowo w Bydgoszczy-Fordonie, następnie w Gołdapi; większość zwolniono do końca 1982. 19 XII 1982 J. Rulewskiego aresztowano (zwolniony w VIII 1984 na mocy amnestii). W 1982 pewna liczba działaczy „S” z woj. bydgoskiego została powołana do Wojskowych Obozów Specjalnych m.in. w Chełmnie, Czerwonym Borze k. Łomży i Unieściu k. Koszalina.

14 XII 1981 strajk rozpoczęła Wytwórnia Konstrukcji Stalowych Mostostal w Chojnicach, po kilku godzinach spacyfikowany; w innych zakładach Regionu podjęto nieudane próby. Od pierwszych dni stanu wojennego do połowy VII 1984 w Bydgoszczy powstało kilka grup podziemnych: m.in. jeszcze w XII 1981 grupa Andrzeja Mazurowicza, Stanisława Niesyna i Zbigniewa Skibińskiego, która podejmowała głównie akcje ulotkowe i malowania na murach, została rozbita 17 III 1982 po aresztowaniu S. Niesyna; 2 II 1982 powstał [Ogólnopolski Komitet Oporu](#) Region Bydgoski „S” w składzie: Michał Jagodziński, Marian Kwiatkowski, Marek Mądrzejewski, Andrzej Musiał, Franciszek Samojedny, Bogdan Weynert, która rozpadła się 21 IV 1982 po aresztowaniu M. Jagodzińskiego i kilkunastu innych członków organizacji; w II 1982 zawiązała się grupa wydająca podziemny „Informator Bydgoski”: Henryk Cichy, Eleonora Harendarska, Bożena Kucewicz, później m.in. R. Helak. Pismo stało się organem powołanej 10 VI 1982 TKK Regionu Bydgoskiego, do której weszli: H. Cichy, Maciej Głuszkowski, A. Mazurowicz, Jerzy Mierzejewski, [Lech](#) Winiarski, następnie Andrzej Musielak (1985-1989 członek Grupy Merytorycznej TKK, przedstawiciel Bydgoszczy i Torunia), R. Helak. Do głównych zadań bydgoskiej TKK należało koordynowanie pracy grup związkowych, inicjowanie i koordynowanie akcji

protestacyjnych, druk wydawnictw podziemnych, organizacja kolportażu, pomoc represjonowanym, kontakty z regionami „S”, współorganizowanie działań kulturalnych, m.in. Tygodni Kultury Chrześcijańskiej. 25 XI 1983 bydgoska TKK powołała Radę Konsultacyjno-Programową. W XI 1984, po zabójstwie ks. Jerzego Popiełuszki, wystąpiła z apelem o zachowanie żałoby, w II 1985 zaapelowała o przeprowadzenie 28 II 1985 15-min. strajku w związku z pogarszającymi się warunkami ekonomicznymi, w III 1985 ogłosiła bojkot wyborów do Sejmu PRL. W 1986 we współpracy z francuskimi związkami zawodowymi CFDT zorganizowano Aptekę Społeczną „S” przy parafii św. Trójcy w Bydgoszczy. TKK koordynowała ponad 80 zakładowych struktur „S” z Bydgoszczy, Chojnic, Inowrocławia. 6 I 1986 przekształciła się w Bydgoski Regionalny Komitet Koordynacyjny „S” (BRKK).

1982-1988 równolegle działała Międzyzakładowa Komisja Struktur Podziemnych „S” (tzw. Międzyzakładówka), skupiająca przedstawicieli m.in. Zakładów Urzędzeń Okrętowych Famor w Bydgoszczy, Bydgoskich Zakładów Przemysłu Gumowego Stomil, Bydgoskiej Fabryki Mebli, Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Bydgoszczy, Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego tamże, Zakładów Chemicznych Zachem, Fabryki Pras Automatycznych Formet, Bydgoskich Zakładów Elektromechanicznych Belma, Kombinat Kujawskich Zakładów Maszyn Budowlanych ZREMB Solec Kujawski. Wydawała pismo podziemne „Być Sobą”, zbierała składki, wspomagała represjonowanych.

W 1982 z inicjatywy Józefa Karwowskiego, Marka Rewersa i Jana Zaklikowskiego powstało w Bydgoszczy Radio „S”; w skład redakcji wchodził m.in. Michał Filek, M. Rewers, J. Zaklikowski. Po aresztowaniu J. Zaklikowskiego i jego współpracowników działania Radia „S” kontynuował S. Pastuszewski, wspomagany przez Grzegorza i Alicję Staszewskich. 1982-1984 wyemitowano 9 audycji.

XII 1983 - VI 1984 wychodziło pismo podziemne „W Drodze”, wydawane przez Barbarę i Alfonsa Spudychów, Halinę i Gerarda Lewandowskich oraz Alicję i Grzegorza Staszewskich. 1982-1989 grupa skupiona wokół A. i G.

Staszewskich, S. Pastuszewskiego, Bronisława Pastuszewskiego wydawała „Bydgoski Podziemny [Serwis Informacyjny](#) «Solidarność»”.

Po 13 XII 1981 przy parafii św. Wincentego à Paulo z inicjatywy ks. Józefa Kutermaka udzielana była pomoc represjonowanym i ich rodzinom (od 16 VIII 1982 działał tam Prymasowski Komitet Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i ich Rodzinom w Bydgoszczy, we IX 1983 przemianowany na Prymasowski Komitet Charytatywno-Społeczny). Regularnie odprawiano Msze za Ojczyznę (13. dnia każdego miesiąca w parafii św. Andrzeja Boboli) oraz za więzionych i prześladowanych (16. dnia każdego miesiąca w parafii św. Wincentego à Paulo), 1982-1989 odbywały się Tygodnie Kultury Chrześcijańskiej współorganizowane m.in. przez Aleksandra Grzybka i Albina Zielińskiego. W XII 1982 powstała Archikonfraternia Literacka Dom w Bydgoszczy, którą współtworzyli: ks. Romuald Biniak, A. Grzybek, J. Kąkol, S. Pastuszewski. Od 1983 działało Duszpasterstwo Ludzi Pracy – najaktywniej w parafiach św. Józefa i św. Braci Polskich Męczenników (w tym kościele 19 X 1984 swoją ostatnią mszę św. odprawił ks. J. Popiełuszko). Od 1989 kościół św. Andrzeja Boboli stał się kościołem patronackim Regionu Bydgoskiego „S”.

Do najgłośniejszych procesów należały: w 1982 J. Rulewskiego (sprawa wypadku samochodowego z 1981, uniewinniony; w sprawie tzw. jedenastki, w VIII 1984 zwolniony na mocy amnestii) oraz w VII 1982 działaczy z ZCh Zachem Benedykta Lewandowskiego (skazany na 3 lata więzienia), Albina Wiśniewskiego (skazany na 1 rok i 10 mies. więzienia) i innych (pozostali otrzymali wyroki w zawieszeniu). 7 II 1984 zamordowano działacza „S” RI Piotra Bartoszcze. Po 13 XII 1981 na emigracji znalazło się kilkudziesięciu działaczy „S” Regionu Bydgoskiego (m.in. M. Filek, W. Hatka, B. Lewandowski, M. Łabentowicz, J. i J. Schetyna, A. i G. Staszewscy, Lech Winiarski, J. Zaklikowski).

13-20 IX 1987 w kościele św. Andrzeja Boboli 42 uczestników Ruchu WiP przeprowadziło głodówkę protestacyjną w obronie uwięzionych Sławomira Dutkiewicza, Oskara Kasperka i Piotra Różyckiego, którzy odmówili służby wojskowej.

Z inicjatywy działaczy Międzyzakładowki 8 IX 1988 powstała Rada Organizacyjna Regionu Bydgoskiego „S”, która zainicjowała powoływanie Komitetów Organizacyjnych „S” w zakładach. W skład Rady wchodził m.in. M. Koczwara, B. Magierowski, S. Pastuszewski, J. Perejczuk, J. Rulewski, Jan Wojciech Zieliński. Mimo że w XII 1988 RORB zakwestionowała podjęcie rozmów Okrągłego Stołu, Region w czasie obrad reprezentowali: R. Bartoszcze, Jerzy Puciata i A. Tokarczuk. 18 IV 1989 działacze RORB powołali TZR w Bydgoszczy z przewodniczącym J. Rulewskim; zarejestrowanych w nim było 65 zakładowych organizacji związkowych. 4 V 1988 BRKK przekształcił się w Regionalny Komitet Organizacyjny „S” z A. Tokarczukiem na czele. Współpracował on z L. Wałęsą i był opozycyjnie nastawiony do TZR, któremu przewodził J. Rulewski.

Wiosną 1989 powołano w Bydgoszczy KO „S”. Do Sejmu kandydowali: R. Bartoszcze, Ignacy Guenther, R. Helak i Andrzej Wybrański, do Senatu: Aleksander Paszyński, A. Tokarczuk. Obok KO powstał Solidarnościowo-Opozycyjny Komitet Wyborczy w Bydgoszczy, którego kandydatem do Sejmu był S. Pastuszewski, do Senatu Tadeusz Jasudowicz. Do Parlamentu dostali się wszyscy kandydaci KO „S”.

Rozłam w bydgoskiej „S” przewyciężono na II WZD w XI-XII 1989, jednocząc wszystkie struktury i wybierając wspólne władze. Przewodniczącym ZR został J. Rulewski, wiceprzewodniczącymi M. Głuszkowski i Alfred Sobczak. W 1989 „S” liczyła 30 tys. członków w 8 oddziałach: Chojnice, Inowrocław, Koronowo, Mogilno, Nakło, Solec Kujawski, Świecie, Żnin. Region Bydgoski na II KZD reprezentowali: Stanisław Dembek, M. Głuszkowski, Krzysztof Kowalski, Krzysztof Mikołajczyk, A. Musielak, S. Pastuszewski, J. Perejczuk, J. Rulewski, A. Tokarczuk, A. Wybrański.

W 1999, w wyniku reformy administracyjnej, Chojnice przeszły do Regionu Gdańskiego, w 2006 Inowrocław przyłączył się do Regionu Toruńsko-Włocławskiego.

X 1980 – 1983 SB rozpracowywała struktury bydgoskiej „S” w ramach SO krypt. Gniazdo, na MKZ w Inowrocławiu założyła SOR krypt. Grupa, na MKZ w Koronowie SOR krypt. Korona, J.

Rulewskiego rozpracowywano w ramach SOR krypt. Janek. Po 13 XII 1981 większość działaczy podziemia rozpracowywano w ramach KE.

Katarzyna Grysińska, Krzysztof Osiński, Tomasz Rabant

[Bydgoszcz](#), [Region Bydgoski](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

[Zgłoś błąd](#)